

A sajátos nevelési igényű tanulók jogszabályok által biztosított lehetőségei a közoktatásban

A világ ma nyitott az integrációra. A sajátos nevelési igényű gyermekek (SNI) közösségbe való beilleszkedését segítheti a többi gyermekkel való integrált nevelése. A mindennapi életben bármely nevelési-oktatási intézmény szembesülhet azzal az esettel, amikor intézményében megjelenik egy SNI-s gyermek, illetve a felsőoktatásban egy sajátos nevelési igényű hallgató. Ezeknek a gyermeknek, tanulónak speciális ellátásra van szükségük. Fontos, hogy minden intézményvezető, szülő tisztában legyen azzal, hogy adott esetben hogyan lehet érvényesíteni a gyermekek, tanulók különleges gondozáshoz való jogát, esélyegyenlőségük biztosítását. Azok az országok (a skandináv államok), amelyek elsőként ültették át a gyakorlatba az integrált nevelés gondolatát, a „minden egyes gyermek iskolája” („school for everybody”) megvalósítását tűzték célul.

Az oktatásügy új kihívásokkal néz szembe a globális információs társadalomban, az EU-csatlakozást követően. A társadalom és a munkaerőpiac iskolákkal szembeni igényei gyorsan változtak és változnak. Aki ma nem rendelkezik megfelelő tudással, nincs birtokában a „hatalmat jelentő” információ, ezért a társadalom perifériájára szorul.

„Hosszú volt az út az ókori Spárta társadalmi gyakorlatától, a testi fogyatékossgal született csecsemőknek a Taigetoszról való letaszításáról addig, míg a XX. században megszületett az emberi jogokról szóló ENSZ-dekrétum, amelyben a fogyatékos emberről, gyermekről is megemlékeznek, számára is biztosítani akarják az emberi méltóságot, megbecsülést, kizsákmányolástól mentes értelmes emberi életet.” (Illyés 1995)

A gyógypedagógia egyre több feladat megoldásában nyújt segítséget a többségi iskoláknak ahhoz, hogy az ép értelmű, sajátos nevelési igényű tanulók eredményesen fejezzék be tanulmányaikat. Reményeink szerint ez hozzásegít, hogy különleges gondozásához való joguk, esélyegyenlőségük biztosításának kérdése a napi gyakorlat szintjén is maradéktalanul megvalósuljon.

A modern világ az emberi és gyermeki jogok számbavétele és érvényesítési mozgalmai során szembesült azzal, hogy a fogyatékosok elkülönített iskoláztatása nem szükségszerű, nem kizárólagos megoldás. Az integrált iskoláztatási kísérletek vezettek az inkluzív iskola modelljéhez. Az inkluzív, azaz befogadó

iskola nem más, mint nyitott többségi iskola, amely alkalmas a speciális nevelési szükségletek kielégítésére is. Ez a modell napjainkban az Európai Unió országában már egyre szélesebb körben nyer teret. Azok az országok (a skandináv államok), amelyek elsőként ültették át a gyakorlatba az integrált nevelési gondolatot ("school for all", „mindenki iskolája”), ma már a minden egyes gyermek iskolája ("school for everybody") megvalósítását tűzik célul. Ma, az integrációs törekvések időszakában ezek az ismeretek még nagyobb hangsúlyt kapnak.

Akik csak felszínesen ismerik a sérültek társadalmát, azok hajlamosak arra, hogy utilitarista szemszögből vizsgálják helyzetüket. Az érintett szülők és a sérültekkel foglalkozó szakemberek azonban tudják, hogy a sérült ember is vágyódik a szeretetre, a boldogságra. A szeretetet, a boldogság utáni vágyat egy értelmi fejlődésben bekövetkezett akadályozottság, vagy testi, érzékszervi defektus nem tudja eltörölni. Ezek kiölhetetlenek „tulajdonosukból”.

Szakemberek nap mint nap szembesülnek a fogyatékos gyermeket nevelő szülők helyzetével. A szülők elbeszélései, tapasztalatai gyakran elkeseredettségről, tehetetlenségről tanúskodnak. Arra is rávilágítanak, hogy számtalanszor ütköznek akadályokba akkor, amikor a gyermekük számára fejlesztési, intézményes neveltetési lehetőséget keresnek. Legtöbbjük arról számol be, hogy rendkívül nagy a tájékozatlanság az ilyen gyermek fejlesztésével kapcsolatban, ezért nehezen találnak rá azokra a lehetőségekre, amelyeket a törvény biztosít számukra, és csak hosszas utánjárással jutnak el a megfelelő szakemberekhez. Nem egy esetben tapasztalható, hogy a szülők egyedül, időt, energiát nem kímélve derítik fel a gyermekük számára a legmegfelelőbb segítséget. Éppen ezért érdemes számba venni azokat a lépéseket, amelyeket a szülők, pedagógusok tehetnek abban az esetben, ha a családban problémás gyermek születik, illetve az intézményes neveltetés során a gyermekről kiderül, hogy a fejlődésmenete eltérő az átlagostól.

Az integrációs törekvések időszakában, a mindennapi életben bármely nevelési-oktatási intézmény szembesülhet azzal az esettel, amikor megjelenik egy sajátos nevelési igényű gyermek (SNI), vagy a felsőoktatásban egy sajátos nevelési igényű hallgató. Ezért szükséges, hogy minden gyermekorvos, védőnő, óvodapedagógus, pedagógus felismerje azt, ha egy gyermeknek, tanulóknak speciális ellátásra van szüksége. Az első és legfontosabb lépés tehát a felismerés, mégpedig a korai felismerés. Ezek után ugyanilyen fontos, hogy minden intézményvezető tisztában legyen azzal, hogy adott esetben hogyan lehet érvényesíteni egy sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló különleges gondozáshoz való jogát, esélyegyenlőségének biztosítását.

Az óvodák, iskolák, kollégiumok vezetői, pedagógusai számos ügyben döntenek a gyermekek óvodai nevelésével, iskolai, kollégiumi nevelésével és oktatásával összefüggésben. A közoktatásról szóló törvény nem szabályozza, nem is szabályozhatja minden esetben a döntések lehetséges megoldásait. A törvény alapelvei és az egyes intézmények feladatait meghatározó jogszabályok alapján

kell minden esetben egyénileg mérlegelni, hogy melyek azok a döntések, intézkedések, amelyek leginkább alkalmazkodnak a tanuló igényeihez. Így például a közoktatásról szóló törvény 19. §-a (7) bekezdésének rendelkezései alapján a pedagógus feladatai közé tartozik az is, hogy gondoskodjon a tanuló személyiségének fejlődéséről, az ismeretek tárgyilagos és többoldalú közvetítéséről.

Ugyancsak a pedagógus feladata, hogy figyelembe vegye a gyermek, tanuló egyéni képességét, tehetségét, fejlettségének ütemét, továbbá, hogy segítséget nyújtson a gyermek, tanuló képességének, tehetségének kibontakoztatásához, a bármilyen oknál fogva hátrányos helyzetben lévő gyermek, tanuló felzárkóztatásához. E cél elérése olyan pedagógiai feladat, amelyben a pedagógusnak a lehető legjobb megoldást kell választania, hogy érvényesüljön a gyermek „mindenek felett” álló érdeke.

Az oktatás célja a gyermek személyiségének kibontakozása, képességeinek lehető legteljesebb kifejlesztése. A tendencia világszerte azonos: szakítani a sérült gyermekek hagyományosan kialakult izolált, oktatásközpontú iskoláztatásával. Ennek érdekében olyan, társadalmi integrációjukat segítő, állapotukhoz alkalmazkodó, azt tekintetbe vevő ún. sérülésspecifikus gyermek- és ifjúságvédelmi, közoktatás- és szociálpolitikai feltételeket kell teremteni számukra, amelyek lehetővé teszik optimális szocializációjukat.

Fontos a korai életkorban megkezdett speciális fejlesztés; differenciált, képességeiket maximálisan kibontakoztató speciális nevelésük, oktatásuk, szakképzésük; valamint a lehetséges társadalmi (re)habilitációjuk.

Törvény mondja ki, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek joga van arra, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy fogyatékoságát megállapították. Azoknál a gyermekeknél, akiknek nevelhetősége eltér a többi gyermek nevelhetőségétől, sajátos nevelési szükségletéről beszélünk.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról szóló 2003. évi törvény 121. § 29. bekezdése szerint sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján

- a) testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos,
- b) pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (pl. dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar).

A közoktatási törvény 30. §-a foglalkozik a különleges gondozáshoz, a rehabilitációs célú foglalkozáshoz való joggal, valamint a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményekkel, illetve a képzési kötelezettséggel. A különleges gondozást – a gyermek életkorától, állapotától függően a 35. § (2) bekezdésében meghatározott szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében

foglaltak szerint – a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani. A korai fejlesztés és gondozás megvalósítható otthoni ellátás, bölcsődei gondozás, fogyatékosok ápoló, gondozó otthonában nyújtott gondozás, gyermekotthonban nyújtott gondozás, gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás keretében biztosított fejlesztés és gondozás, konduktív pedagógiai ellátás keretében.” (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 30. § (3))

A különleges gondozásra jellemző, hogy megszervezése az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságok szakvéleménye alapján valósul meg. A különleges gondozás – mint speciális pedagógiai tevékenység – azonban nem a közoktatás megszokott időbeli keretein belül történik, amely a gyermek hároméves korától az óvodába lépéstől kezdődik. A különleges gondozáshoz való jog akár közvetlenül a születésétől is megilleti az érintettet, amennyiben a fogyatékoságát megállapították.

A közoktatási törvény 121. § 28. pontja határozza meg a sajátos neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételeket. Ezek körében kitér az integrált nevelésre, oktatásra az alábbiak szerint. A sajátos nevelési igényű neveléshez és oktatáshoz szükséges feltétel a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, valamint a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és más segédletek, melyeket a gyermek, tanuló részére a szakértői és rehabilitációs bizottság határoz meg.

Mint ebből is kitűnik, a szakértői és rehabilitációs bizottságok feladatuként jelöli meg a törvény azoknak a szakmai feladatoknak a meghatározását, amelyeket az iskolának a tanuló számára biztosítani kell. Természetesen ezen túl minden olyan előírást szem előtt kell tartani az intézményeknek, amelyeket a jogszabályok a nevelésben, oktatásban résztvevő intézetek körére határoznak meg.

A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, iskolai nevelése-oktatása megvalósulhat szegregált keretek között, valamint integrált keretek között.

A jogalkotó nem foglal állást abban, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeket szegregált vagy integrált keretek közt kell nevelni, oktatni az óvodának, iskolának. A közoktatási törvény megteremtette a jogi feltételeket mindkét kerethez. Annak eldöntését, hogy melyik szolgálja leginkább az érintett fejlődését, a jogalkotó szakértői és rehabilitációs bizottságokra bízta. Fontos a szülők megfelelő tájékoztatása, együttműködés a sérült gyermekek családjával.

A világ ma nyitott az integrációra. A sajátos nevelési igényű gyermekek közösségbe való beilleszkedését segítheti a többi gyermekkel történő integrált nevelése. Az utóbbi évek gyakorlata azt mutatja, hogy a többségi általános iskolák egyre gyakrabban vállalják fel az SNI-gyermekek oktatását, nevelését, azonban nem minden esetben felkészültek ezekre a feladatokra. Nem megfelelőek tárgyi és személyi feltételeik, amelyeket a közoktatási törvény 121.§ (1) bekezdés 28. pontja egyértelműen meghatároz.

A sajátos nevelési igénynek megfelelő környezet kialakítása, a szükséges tárgyi eszközök megléte akkor biztosítja a nevelési-oktatási célok megvalósulását, ha a gyermek annyi segítséget kap, ami igazodik fejlettségéhez, fejlődési üteméhez. A nevelési programok kialakítása során figyelembe kell venni, hogy a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztések ne terheljék túl a gyermekeket. A szervezeti kereteknek, a speciális eszközöknek és módszereknek minden esetben alkalmazkodniuk kell a gyermekek állapotából adódó egyéni szükségleteihez.

Az 1993-as oktatási törvény fogalmazta meg először, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek oktatása elkülönítetten, tehát speciális intézményekben, valamint többi gyermekkel együtt, integráltan is folyhat. A törvény a szülői jogok körébe sorolja a gyermekek adottsága és képessége szerinti óvoda, illetve iskola szabad megválasztásának jogát: *„A sajátos nevelési igényű gyermek szüleinek lakóhelyén, ennek hiányában tartózkodási helyén a polgármester segítségét kérheti ahhoz, hogy gyermeke óvodai neveléséhez, iskolai neveléséhez-oktatásához szükséges feltételeket a településen megteremtsék.”* (13. § (5))

Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek (sajátos nevelési igényűek) jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról elsődleges célként fogalmazta meg teljes társadalmi integrációjukat, melybe beletartozik az oktatás és foglalkoztatás is.

Az 1993-ban megszületett új közoktatási törvény azokat a körülményeket rögzíti, amelyek mellett az együttnevelés a közoktatásban megvalósulhat. A törvény előírása szerint a gyermek hivatalos állapotfelmérését egy 24 állomásból álló szervezet, a szakértői és rehabilitációs bizottságok végzik. Ezek a bizottságok ítélik meg, hogy a gyermek sajátos nevelési igényű-e, amivel a diák közoktatáson belüli állapotát, illetve másságát jelölik, hogy joga legyen a közoktatásban többlétszolgáltatásokra, különleges gondozásra. A besorolás a gyermek számára kétségkívül előnyös, mert általa állapotához jobban illeszkedő szolgáltatásokhoz juthat.

A hatályos közoktatási törvény nem teszi kötelezővé a sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelését, oktatását. Szabályaival jelentős elvi változást hozott, megteremtve ezzel annak jogi lehetőségét, hogy e feladatot bármely intézmény önként magára vállalhassa. A tanulók érdekeit szem előtt tartva, a közoktatási törvény 30. §-a alapján, a gyermek külön óvodai nevelését végző óvodai csoportot, óvodai tagozatot, illetve a tanulók külön iskolai nevelését és oktatását végző iskolai tagozatot, osztályt, csoportot – a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézménnyel egyezően – a fogyatékoság típusának megfelelően kell létrehozni. A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban résztvevő nevelési-oktatási intézményben a gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs ellátásban is részesül. Tehát a SNI-tanuló olyan intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a neveléshez, oktatáshoz szükséges sajátos feltételekkel.

A sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók állapotának megfelelő pedagógiai ellátás történhet szegregált vagy integrált szervezeti keretek között.

Az integráló iskolának rendelkeznie kell a sajátos nevelési szükségleteket kielégítő feltételekkel, és a befogadó intézmény alapító okiratában meg kell jelennie a feladatnak. A nevelési, illetve pedagógiai programnak tartalmaznia kell a szükséges sérülésspecifikus pedagógiai és egészségügy habilitációs, rehabilitációs feladatokat. A pedagógiai programban, az ennek részét képező helyi tantervben meg kell jelennie a feladatnak. A helyi pedagógiai programokban biztosítani kell mind a szegregált, mind az integrált fejlesztés alapelveit. *„A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban, a konduktív nevelésben-oktatásban résztvevő nevelési-oktatási intézménynek rendelkezniük kell azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a fogyatékos (sajátos nevelési igényű) gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátáshoz szükségesek.”* (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 30. § (3))

Az iskola óratervében meg kell jelennie a pedagógiai és egészségügyi célú rehabilitációt szolgáló órakereteknek, amelyeket a többszörösen módosított közoktatási törvény 52. § (6) bekezdése szabályoz: *„A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban résztvevő nevelési-oktatási intézményben a sajátos nevelési igényű tanulók részére a (3) bekezdésben meghatározott tanórai foglalkozásokon túl kötelező egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozásokat kell szervezni. A tanuló annyi egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozáson vesz részt, amennyi a sajátos nevelési igényéből eredő hátránya csökkentéséhez szükséges. A kötelező egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésének heti időkerete a (3) bekezdésben az évfolyamra meghatározott heti tanítási óra.”* (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 30. § (3))

A szakember biztosítása történhet utazó gyógypedagógiai hálózaton, illetve a pedagógusok állandó helyettesítési rendszerén keresztül is. Az integrált nevelés-oktatás megszervezését a központi költségvetés magasabb normatív hozzájárulással támogatja. Ez igénybe vehető akár egy integráltan nevelt, oktatott gyermek után is, ha a fenti feltételek teljesülnek.

Az integrált nevelésnél-oktatásnál igen fontos megjegyezni, hogy a közoktatásról szóló törvény 86. §-a – élve a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 1. §-ának (5) bekezdésében biztosított felhatalmazással – pontosan meghatározza, hogy melyik önkormányzat milyen módon köteles részt venni a közoktatási feladatok ellátásában, megszervezésében. Ennek megfelelően a községi, a városi, a fővárosi kerületi és megyei jogú városi önkormányzat köteles gondoskodni az integráltan nevelhető-oktatható gyermekekről, tanulókról. Így, ha a szakértői bizottság szakvéleménye alapján a gyermek a többi gyermekkel (integráltan) vehet részt óvodai nevelésben, iskolai oktatásban, akkor az adott önkormányzatnak a törvény erejéből következően biztosítani kell az integrált

neveléshez szükséges feltételeket. Azt, hogy az adott önkormányzat ennek a feladatellátási kötelezettségének hogyan tesz eleget, anyagi kondíciói határozzák meg. Természetesen az nem várható el az önkormányzatoktól, hogy minden fogyatékoságtípusra minden feltétel maradéktalanul rendelkezésre álljon. Az önkormányzatok így erőforrásaik, lehetőségeik alapján az intézmény közös fenntartásával, a társulási megállapodással, a szolgáltatás megvásárlásával és más intézményfenntartóval kötött megállapodással tehetnek eleget feladatellátási kötelezettségüknek.

A törvény lehetőséget biztosít a szülőknek, hogy eldöntsék, gyermekük számára mely megoldási stratégiát tartják a legjobbnak. A megfelelő feltételekkel rendelkező intézmények közül a szülőknek joguk van a szabad intézményválasztáshoz.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a SNI-gyermek beiskolázása nem zökkenőmentes a gyakorlatban. A fenntartó önkormányzatoknak nincs kialakított integrációs protokolljuk. Számos esetben olyan intézményt jelölnek ki e gyerekek számára, ahol sem a tárgyi, sem a személyi feltételek nem felelnek meg a speciális feladatok ellátásához.

Egy másik igen jelentős probléma, hogy a befogadó iskolák elutasítók az ilyen tanulókkal szemben. Sokszor nem tudják értelmezni a szakvéleményben foglalt javaslatokat, így a gyermekek nem tudják használni a nekik járó kedvezményeket. Annak ellenére, hogy a befogadó iskolák emelt normatív támogatást kapnak, az általános iskolák többsége tartózkodik a sajátos nevelési igényű tanulók felvételétől. Ennek jellemző oka, hogy a tantestület szakmailag nem felkészült a feladatra, másrészt féltik továbbtanulási pozíciójukat. Félnék, hogy kevesebb végzős tanulójuknak lesz sikeres felvételi, így az iskola a továbbtanulási adatai alapján kedvezőtlenebb helyen szerepel az iskolák rangsorában.

A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók foglalkoztatásához szükséges szakemberekről a helyi önkormányzati feladatellátásban ugyanúgy gondoskodni kell, mint az óvodába, iskolába járó többi gyermek, tanuló esetén. A gyakorlatban a magántanulók foglalkoztatásához szükséges szakembereket az az iskola biztosítja, amelyikkel tanulói jogviszonyban állnak. A szakértői vélemény készítője a közoktatási törvény 120. §-ának (1) bekezdésében meghatározottak alapján az iskolában nem foglalkoztatott szakemberek foglalkoztatásának költségeiről gondoskodik. A szakértői bizottság tevékenységének része a gyermek, tanuló fejlődésének nyomon követése, felülvizsgálata.

A nem sajátos nevelési igényű besorolást nemcsak a szakértői bizottságok, de a nevelési tanácsadók is megállapíthatják. Az ebbe a kategóriába tartozó gyerekek is jogosultak a fejlesztő foglalkozásra, melyet a nevelési tanácsadóban kapnak meg. Itt történik a felülvizsgálatuk is.

Számos probléma merül fel a különleges gondozáshoz való jog érvényesülése terén. A beiratkozás időszakában tapasztalataink szerint gyakorta jelentkező ne-

hézség, hogy a szakértői bizottság szakvéleménye által kijelölt nevelési-oktatási intézmény helyhiány miatt nem tudja fogadni a gyermeket, tanulót. Ebben az esetben a szakértői véleményt adó intézmény megkísérel egy másik, a sajátos neveléshez és oktatáshoz szükséges személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező nevelési-oktatási intézményt találni. Ha így sem oldható meg az érintett elhelyezése, akkor a szakértői véleményt adó intézmény meghatározza, hogy a gyermek, a tanuló milyen módon kapcsolódhat be a nevelésbe-oktatásba. A gyermeket, tanulót mindaddig előjegyzésbe veszik, amíg felvételét nem sikerül megoldani (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 30. § (5)).

Gyakorta előforduló helyzet az is, hogy a szülő elviszi gyermekét a kijelölt nevelési-oktatási intézményből, vagy megszűnik a tanulói jogviszony. A közoktatási törvény 30. § (2)-(3) bekezdése szerint fogyatékos tanuló olyan iskolába vehető fel, amely rendelkezik megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel. Fordítva is igaz ez a rendelkezés. Vagyis fogyatékos tanulóval az iskola csak akkor létesíthet tanulói jogviszonyt, ha a szakértői bizottság szakvéleménye tartalmazza az iskola „kijelölését”. A 14/1994. (VI. 24.) MKM. rend. 14. §-ának (5) bekezdése előírja, hogyha a tanuló más iskolába szeretne járni, illetve ha a tanulói jogviszonya megszűnt a kijelölt iskolával, akkor írásban tájékoztatni kell a szakértői bizottságot. A bizottság intézkedése attól függ, hogy a választani kívánt iskola szerepel-e a jegyzők által megküldött intézményi jegyzékben. Amennyiben igen, akkor ezt a szakértői bizottság tudomásul veszi, így az új iskola kijelölésére vonatkozó rendeletét módosítja. Újabb vizsgálat nincs, nem kell behívatni a tanulót.

Amennyiben nem szerepel a kívánt iskola az intézményi jegyzékben, akkor a bizottság a tanulót ismételten megvizsgálja, illetve érdemi döntést hoz abban a kérdésben, hogy tudomásul veszi-e a bejelentést vagy sem. Döntése meghozatalánál a korábban ismertetett szabályoknak megfelelően jár el, vagyis a bejelentésben szereplő iskolában a tanulmányok folytatására csak akkor van lehetőség, ha az adott iskolában a személyi és tárgyi feltételek adottak. A tanuló ismételt vizsgálata mellőzhető, ha a meglévő vizsgálati eredmények kiegészítésre nincs szükség.

A fentiekkel összhangban van a közoktatási törvény a 13. § (1) bekezdése is, amelyben a szülőt megilleti az intézmény szabad megválasztásának joga. Ez – többek között – a gyermek adottságainak, képességeinek megfelelően történhet. A hatályos rendelkezések alapján az iskola igazgatója kezdeményezhet államigazgatási eljárást a szülővel szemben, ha megítélése szerint a szülő választása nincs összhangban gyermekének érdekeivel. Az iskola igazgatójának esetenként nehéz eldöntenie, melyik megoldás szolgálja legjobban a tanuló érdekét. A törvény lehetővé teszi, hogy a gyermeket ismerő, a gyermekkel foglalkozó szervezetek is eljárjanak a tanuló érdekében.

Szót kell ejteni a sajátos nevelési igény felülvizsgálatáról is. Az enyhe értelmi fogyatékos és a más sajátos nevelési igényű tanulók fejlődésének folyamatos fi-

gyelemmel kísérése a szakértői bizottságoknak olyan feladata, amelyet 1998 óta miniszteri rendelet szabályoz. A rendelet célja az volt, hogy a szakértői bizottságok rendszeresen kísérjék figyelemmel e fogyatékosok fejlődését, és szükség esetén tegyék meg a nevelésükkel, oktatásukkal kapcsolatos módosításokat. A legvitatottabb kérdés az enyhe értelmi fogyatékos és a más fogyatékos kategórián belüli fejlődési zavar, részképesség- vagy teljesítményzavar.

A szülő jogi eszközökkel nem kényszeríthető arra, hogy gyermeke számára a fejlesztést igénybe vegye. Ezért kiemelten fontos a gyermekorvos, a védőnő, az illetékes szakértői bizottságok közötti jó munkakapcsolat, a gyakorlat szintjén való jó együttműködés, az információáramoltatás, a gyermekkel és a szülővel való megfelelő törődés, tanácsadás. Fontos, hogy együttműködés alakuljon ki a gyógypedagógusok és az integráló intézmények pedagógusai között is.

Bármely társadalomnak bármely történelmi korszakban közvetlen érdekei fűződnek ahhoz, hogy a gyermekek elérjék személyiségfejlődésük lehetséges legmagasabb fokát, hiszen egy nemzet fennmaradása, megújítása, kultúrájának továbbfejlesztése csak ekként lehetséges. Az oktatási rendszerben olyan tudásra kell szert tenniük gyerekeinknek, amely képessé teszi őket az alkalmazkodásra az információs társadalom feltételeihez. Hazánk csak akkor tud a fejlett országok között versenyképes maradni, ha az oktatásban szerzett előnyét meg tudja tartani.

IRODALOM

Az 1993. évi LXXIX. Tv. a közoktatásról.

Dr. Illyés Sándor (1995): A humanisztikus vonulat Lányiné Dr. Engelmayer Ágnes munkásságának 1994-ig terjedő szakaszában. In.: Zászkaliczky Péter (szerk) (1995): „... Önmagában véve senki sem ...” Budapest, h.n.